

Aydın Engin

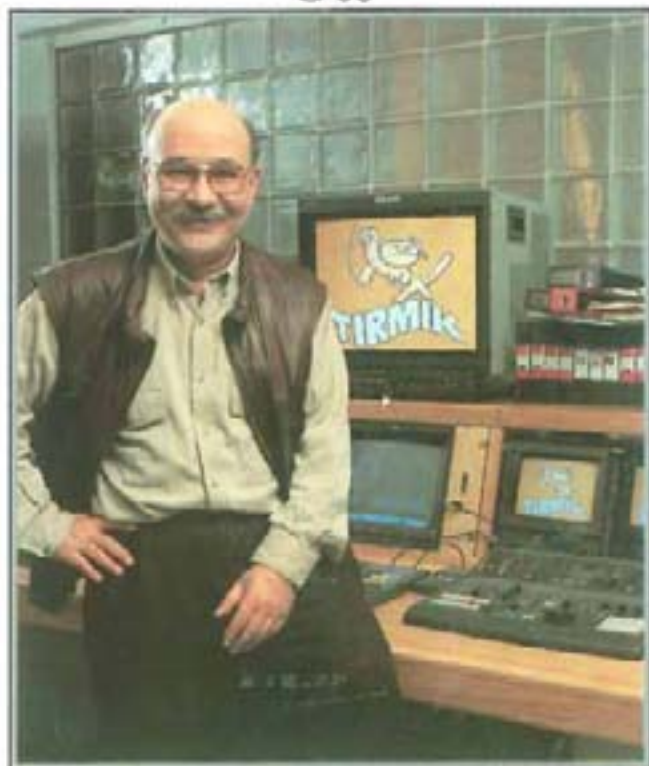
TIRMIK'A TIRMIK

*Yazıcılık mesleğine adım atan gençler için
Kötü deneyimlerden,
Öhlenememiş yanlışlardan,
İstemediğiniz düğülen yalınkatlıklardan
Süzülmüş notlar*

CAN

Aydın Engin
TIRMIK'A TIRMIK

TÜRK YAZARLARI

Yayın Yönetmeni : İlknur Özdemir
Dizgi : Gülay Yıldız
Düzeltili : Fulya Tükel
Montaj : Mine Sarıkaya
Kapak Düzeni : Semih Özcan

Kapak Baskı : Çetin Ofset
İç Baskı : Özal Basımevi
Cilt : ZE Ciltövi

1. basım : 2002

ISBN 975-07-0146-1

© Aydın Engin / Can Yayınları Ltd. Şti. (2002)

Aydın Engin

TIRMIK'A TIRMIK

*Yazıcılık mesleğine adım atan gençler için
Kötü deneyimlerden,
Önlenememiş yanlışlardan,
İstemedен düğülen yalınkatlıklardan
Süzülmüş notlar*

DENEME

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0-212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

web sayfamız: <http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

**AYDIN ENGİN'İN
CAN YAYINLARI'NDAKİ
KİTAPLARI**

TANGODAN TALİBAN'A / *deneme*
TIRMIK'A TIRMIK / *deneme*
BEN FRANKFURT'TA ŞOFÖRKEN / *deneme*

Aydın Engin, 1941'de bir Ege kasabasında, Ödemiş'te doğdu, liseyi bitirinceye kadar da orada kaldı. Hukuk öğrenimi için İstanbul'a geldi. Ünlü yazar ve çevirmenlerin ürünlerini daktiloya çekerek yazıcılık mesleğine adım attı. O günden itibaren de yaşamını yazı yazarak kazandı. Tiyatro oyunu ve film senaryosu yazarlığından karamela ve çikletlerin içine maniler yazmaya kadar yazıcılık mesleğinin hemen her dalında çalıştı. 1969'da gazeteciliğe başladı. Bu meslekte de habercilikten köşe yazarlığına çapraz bulmacadan röportaja, köşe yazısından yıldız falına kadar hemen bütün dallarda çalıştı. Gazeteci olarak pek çok kez hapse girip çıktı. 1980-1992 arasında Federal Almanya'da siyasal göçmen olarak yaşadı. Orada çevirmenlik, fork lift sürücülüğü, hamburger işçiliği, taksi şoförlüğü gibi çok sayıda işte çalıştı. 1992'de Türkiye'ye döndü. Halen *Cumhuriyet* gazetesinde haberci ve yazar (Tırmık) olarak çalışıyor. Evli ve bir oğlu var.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
-------------	---

Tırmıklanan Yazılar

Vive la France	21
Yılın Annesi: Asuman	25
Dört Dilli, Dört Dinli Bir Halk... ..	30
Evreşe, Adagide, Mans, Çölemerik	35
Büyükler Olmasaydı... ..	39
Joachim W. İçimi Kararttı	43
Biçilmiş Ot Kokusu	48
Poyraz, Yıldız, Lodos, Keşikleme... ..	52
Hayatı Yavaşlatmak	55
Ada Filozofileri	59
Biçilmiş Ot Kokusu, Ayva Ve Nar	64
Soğumuş Bıçak Yarası	67
Matrak Şeyler Yazacağım	71
Ölme Çocuk!	76
Rating Tanrısına Tapmadan	80
1. Şube Sorgucusu İhsan Bey	84
Seni Sorgulayan O Olabilir	88
Çıt Karanlık-Çıt Aydınlık!	91
Kişisel Bir Dipnotu	95
Devlet ve Aşiret	99
Doğa Sırrı-Devlet Sırrı	102
Kutsal Devlet-Saydam Devlet	107
Bu Durumda... ..	110
Demokratım, Refah'ı Savunuyorum	114

Bir Okurla Hesaplaşma	117
Böyle Okur Kimin Başına?	121
Kimi Okurlara Serzeniş	125
Biz de Müslümanız Ama	130
Üç Küçük Demokrat Geldi	134
Gözyaşının Tuz Tadı	137
Uçağın Pilot Kabinindeki Adam	140
Durup Dururken Şiir	144
Eller Cepte, Aylak ve Isık Çalarak	148
Yeni Yıl, Yeni Yüzyıl, Yeni Binyıl, Yeni	152
Yazdıklarımız ve... Yazmadıklarımız	157

Ölüm Yazıları

Mustafa Abi Saçmalama!	163
Rotatif Dönecek Ağabey	166
Usta Öldü, Biz Yaparız	169
Herkes Arapmış, Arap!	172
Ağabeyim-Öğretmenim	175
Başkentte Uğur'u Anmak	185
Kravatı Buruşuk Öğretmenim	188
Bir Biyografi Denemesi	191
Öl(dürül)müş Bir Arkadaşla Röportaj	198
Adaşım, Kardeşim	209
Savga Öldü!	212
Sevgilinle Konuşur Gibi Yazsana	215

Tırmıksız Yazılar

Çamlıca'yı Bırak, Çamlıca'dan İstanbul'a Bak	221
Ege'de Bir 'En' Ege: Ödemiş	226
Eyvah, Yaşasın, İstanbul'a Kar Yağıyor!	235
Buna Bir Karı Lazım, O da Bu Gece Lazım	242
Herkes Kendi Mayıs 68'ini Yaşadı	248
Tembellik Üstüne Bir Yazı Hazırlığı (<i>Notlar</i>)	258

Sunuş

Bu kitabın adı, 'Yazıcılık mesleğine adım atan gençler için / Kötü deneyimlerden, / Önlenelememiş yanlışlardan, / İstemediğim düşülen yalınkatlıklardan / Süzölmüş notlar' olmalıydı. Daha doğru olurdu. Kitabın içeriğini de olsa bile amacını epey eksiksiz yansıttı. Tabii biraz fazla uzun ve ukala da olurdu. O yüzden daha kestirmeden, "Tırmık'a Tırmık" dendi. Ama gördüğünüz gibi asıl adı da kapağın bir yerine yerleştirildi.

Gazete yazısının ömrünün 24 saat olduğuna inananlardanım. Bunu zorlamamak gerektiğine de. Gazetelerde, dergilerde yayınladıkları yazılardan bir seçki yapıp kitaplaştıran meslektaşlarıma sözüm yok. Demek onlar benim gibi düşünmüyorlar ya da onlar daha kalıcı ürünler vermişler. Kitaplığımda kimi postadan çıkmış, kimi imzalanarak bana iletilmiş çok sayıda böylesi kitap var. Bir dizi alınganlığı, kırılmayı, serzenişini göze alarak söylemeliyim: Hemen hiçbirini okumadım.

1963'ten bu yana yaşamımı yazarak kazanıyorum. Çok para kazandığım oldu. Açlıktan süründüğüm de. Tiyatro oyunu yazdım; film senaryosu yazdım; radyofonik piyes yazdım; karamelaların, sakızların içine mani yazdım; sendikalara basın bülteni, bildiri, sendika yöneticilerine genel kurul ya da miting konuşması yazdım; gazetede haber yazdım; yıldız falı yazdım; röportaj yazdım; çapraz bulmaca düzenledim; dizi yazdım.

Kim nereden bulduysa adına 'köşe yazısı' denen günlük gazete yazılarına ise 1972'de başladım. Kısa ya da uzun, kimi gönüllü, kimi zorunlu molalar dışında hâlâ da yazıyorum. Türkiye'de her 'köşe'nin bir adı olması gerekiyor. Ben 'Tırmık' koydum. Fena olmadı. Gerçi arada bir tenekeci ya da turşucu filan der gibi 'Tırmıkçı' diye çağrıldığı oluyor ama gene de yazdıklarım uyuyor (gibi geliyor bana).

Bir kere kediyi çağırıştırıyor. Ama yumuşacık, bakımlı ve uslu bir ev kedisini değil; çöplüğe de, saray mutfağına da dalarken gözünü kırpmayan, arsız ve kopuk bir sokak kedisini. Yüzü gözü öteki sokak kedilerinin tırmıklarından yaralı bereli. Ama öteki sokak kedileri de suratlarında onun tırmık izlerini taşıyorlar. Yakın çevrem, sık sık 'berbat bir sokak çocuğu' olduğumdan yakını. Eh, bu bağlamda Tırmık uyuyor.

Tırmık aynı zamanda pek yarayışlı bir tarım aygıtının da adı. Sürülmüş tarlada çıkıntıları, çukurları düzeltmek için kullanılır. Eh, 'çıkıntı' ve 'çukur' bolluğundan bunalmış Türkiye'de tırmıklamak kaçınılmaz. Yani Tırmık bu bağlamda da uygun.

Günlük yazıdan okurun aldığı tada, hatta yazıyı okuyup okumamasına, yazarın yapacağı pek bir şey yok. Hünerliyse okunur; hüneri yetmiyorsa şöyle bir göz atılır; hiç yoksa, göz bile atılmadan geçilir.

'Köşe yazısı' ya da 'köşe yazarı' terimlerine oldum bittim ısınamadım. Birbirinden nitelikçe ayrılan bir dizi gazete yazısını aynı sepete koyuyor; renkler, lezzetler birbirine karışıyor. Liselerde edebiyat derslerinin daha ciddi okutulduğu dönemlerde, uzun uzun fıkra, makale, sohbet, yorum (tefsir), polemik, anlatı, deneme gibi yazı türleri öğretilir; aralarındaki ayırım ya da ayırmacılar belletilirdi. Bunun önemsiz olmadığı kanısındayım. 'Köşe yazısı' deyip bütün bu yazı türlerini tek terime indir-

gemek, lokantada, "Oğlum bana bir patlıcan yemeği getir," demekten farklı değil. Ben yemeğimi patlıcan oturtma, imambayıldı, karnıyarık, hünkârbeğendi, manzara, patlıcan silkme, patlıcan tava filan gibi ısmarlamayı yeğlerim.

Gel gör ki yazdıklarımın, bu yazı türlerinden hangisine girdiğini ben de bilmiyorum. Ama bunu umursamıyorum da. Bir gün sohbet, bir başka gün deneme, birkaç gün üst üste fıkra yazmanın, sonra tutup bir yorum dökürmenin, ardından birine kafayı takıp 'polemik'in çatal diline başvurmanın, okuru bilmem ama yazara hem keyif verdiğini, hem geniş bir özgürlük tanıdığını biliyorum. Okurdan bu bağlamda bir yakınış gelmediğine göre sürdürmenin de sakıncası yok.

Günlük gazete yazısı tuhaf bir uğraş. Yazının 24 saat ömrü vardır, dedik. Doğru. Yazılışının 24 saati de yoktur. Kimi kez saate karşı yarışarak, ister istemez çalakalem yazmak ve baskıya yetiştirmek zorunda kalırsınız. Üstelik bu 'kimi kez', epey sıkça yaşanan bir 'kimi kez'dir. Tutarsınız 'istifa' diye bir kavram olduğunu anımsamamakta direnen bir pişkin politikacıyı yerden yere vuran zalim bir polemik yazısı dökürürsünüz. Götürür yazı işlerine teslim edersiniz. Biri bıyık altından güler, "Biraz önce Ankara Bürosu geçti; adam istifa etmiş," deyiverir. O yazı çöpe gider. Yeni bir yazı için artık sadece 45 dakikanız kalmıştır. Bu üç çeyrek saat içinde, yeni bir yazı mı tasarlıyorsunuz; bilgisayar tuşlarında telaşla dolanıp yazıyı kâğıda (ekrana) mı döküyorsunuz; dizgi kusurlarını, dil özensizliklerini, yazım yanlışlarını mı düzeltirsiniz; iyi düzenlenmemiş cümleleri, paragrafları mı ayıklatırsınız; ayıkladıklarınızın yerine daha iyilerini mi yerleştirirsiniz, yoksa sık sık tepenize dikilen, yazı işlerindeki o 'malum zatlar'a meram mı anlatır, zaman mı dilenirsiniz... Seçim sizindir!

Ama sorun salt zaman sıkışıklığından ibaret değil. Tiyatrocular arasında yaygın bir meslek deyişi vardır: "Ne olursa olsun perde açılır," derler. Gazete de öyle: Ne olursa olsun gazete çıkar!

Yazı işleri masasında görevliyseniz, koşullar elverişsizse, örneğin Ankara'da yaprak bile kıvılcıkmıyorsa, gazetenin çıkmasında biraz zorlanırsınız, ama sorunu gene de şu ya da bu yolla aşarsınız. Olsa olsa, meslek jargonuyla söylersek, biraz 'kelek' haberlerle çatarsınız sayfaları.

Dış haberler sayfası sorumlusuyunuz ve elinizde özel bir haberiniz yoksa bile, nasıl olsa ajanslar (Reuters, AP, DPA, AFP) sayfa sayfa haber geçiriyorlardır. 'Birleşmiş Milletler, Surinam'da sömürge döneminden kalma Felemenk yapıları için mimari bir koruma programı başlattı' gibi bir ajans haberini alır, sayfanın göbeğine koyuverirsiniz. Gün de, siz de kurtulursunuz.

Dizi yazılar sayfasından sorumlusanız ve elinizde dişe dokunur bir dizi yoksa, nasıl olsa 'zula'da bir doçentlik tezi filan vardır. 'Okur bugün kaşığında çıkanla yetinsin' pişkinliğine vurup sayfayı ve günü, hatta sayfaları ve günleri kurtarırsınız.

Ya peki 'köşe' yazıyorsunuz?

Nezle, grip, hafif ateş, ishal, kırgınlık, soğuk algınlığı gibi her 'ölümlü'nün başına gelebilecek zorluklardan söz etmiyorum. Ama örneğin bahar patlamıştır. Doğa, nisan yağmurlarıyla yıkanmıştır. Güneş bir yerlerden kafasını uzatmış, baştan çıkarıcı gülücükler yollamaktadır. İçinizde, nedenini bilemediğiniz, merak da etmediğiniz kıpırtılar uçuşmaya başlamıştır. Zorlu kışın ardından gerine gerine uyanan topraktan yükselen buğuları 'görmek-koklamak-duymak' isteğiyle kıpır kıpırsınızdır. Saatlerce ağaçların altında dolaşmaktan başka isteğiniz yoktur ve saatler ilerlemektedir. İçinizde bir yerlerde, Allahın belası bir saat çalmaktadır: Yazıyı yetiştirmek için şu kadar dakika kaldı!

Gel de yaz.

Diyelim yazdın; gel de yazdığından hoşnut ol. Uçuk düşünceler uçuşur kafanızda. 'Yazarımız Aydın Engin'in başına bahar vurduğundan, bugünkü yazısı elimize geçmemiştir' gibisinden 'özür' açıklamaları filan tasarlırsınız. Nafiledir. Perde açılacak, gazete çıkacak ve o köşe yazısı yazılacaktır. Yazarsınız.

Ya da o bildik Güneydoğu gezilerinden birisindedir. Bir iz sürmektesinizdir. Bir kentten ötekine geçerken, yolunuz handiyse laf olsun diye kesilmiştir. Hoyrat ve sırtını, gücünü aldığı 'mercilere' yaslanmış bir astsubay başçavuşun saçma sapan sorularını yanıtlamak zorunda kalmışsınızdır: "Nereye gidiyorsun? Neden gidiyorsun? Kimi göreceksin? Neden göreceksin? O elindeki ne? Kompitür de ne s.kimmiş lan? Ne var içinde o çantanın? Aç ulan şunu gazeteci! Nasıl çalışıyor lan bu zamanga? Ne s.kime taşıyorsun bu aleti yanında?.."

Astsubayı, -bulabilirsen ve ulaşabilirsen- komutanına şikâyet etmeyecek kadar az, öfkeden kuduracak kadar çok hırpalanmışsındır. Dahası, Güneydoğu koşulları için üretilmemiş o hassas bilgisayar, astsubayın sorularına destek veren postal darbeleriyle sakatlanmıştır. Bilgisayarı bir çöplüğe fırlatmak; gittiğin kentte daktilosu olan bir tanıdık bulmak; takır tukur yazmak; faksı olan ve o faksı senin kullanmana izin verecek kadar yürekli bir başka tanıdık daha bulmak; yazıyı İstanbul'a geçmek zorundasın.

Gel de yaz.

Diyelim yazdın; gel de yazdığından hayır um. Bir Güneydoğu kasabasının derme çatma meyhanesine çöküp, iki dilim otlu peynire bir dilim ekmeği katık edip rakı içmekten öte isteğin yoktur ve hepsi nafiledir. Perde açılacak, gazete çıkacak, yazı yazılacak, İstanbul'a geçilecektir.

Ya da İznik Gölü kıyısındasındır. Sonbahardır. Yazlıkçılar çoktan gitmiştir. Çislem çislem bir yağmur yağmaktadır ve İznik Gölü'nün üstü sislerin büyüyle örtülmüştür. Bir hafta içi kaçamağıdır. Gazete senden o gün, sadece yazını geçmeni beklemektedir. Sense yazı

geçmek değil, gölün kıyısındaki o son evin bahçesinden ayva tırtıklayıp, elinle havını alıp, azgın ısırlıklarla dişlemeyi düşlemektedir. Bir de ayvanın kemsliğini göle fırlatıp ardından keyifle bakmayı... Heyhat, içindeki satın gitgide hızlanan vuruşlarıyla göğsün daralır. Göl- den yükselen o tadına doyumaz hüzne sırtını dönüp, o yazlık eve girip, masanın başına geçip, bilgisayarını açıp yazıyı yetiştirmek zorundasın. Yani nafiyledir. Perde açılacak, gazete çıkacak, yazı yazılacaktır.

Elinden yazı yazmaktan başka iş gelmediğini bilirsin. Yazı yazmayı çok sevdiğini, yazmanın senin için bir yaşam nedeni olduğunu bir kez daha kavrarsın ve bir günü, 'o günü', sadece canının istediği zaman yazacağın, istemeyince de yazmayacağın günü düşlersin ve...

...Ve için için bilirsin; öyle bir 'gün', yazıcılık mesleğine nokta koyduğun gün de demek olabilir. Günlük yazının yetişmesi gereken gazete, sana yazı siparişi vermiş dergi editörü, söz verdiğin günde romanı bekleyen yayıncı, öngörülen günde gelecek senaryoyu hesaplayarak oyuncularını, ışıkçıları, sesçileri, kamera ekibini, yönetmeni, yönetmen yardımcılarını film setine çağırıp yapımcı, yazıcılık mesleğinde 'esin perileri'nden çok daha güçlü ve belirleyicidirler.

İçin için bilirsin ki yazıcılık bir 'hobby', bir boş zamanları değerlendirme uğraşı değil, bir meslektir. Ekmeğini kazandığın bir meslek. Her meslek gibi tat veren ve can sıkı; hoşlandığın ve nefret ettiğin; sevindiğin ve üzüldüğün; yaparken keyiflendiğin ve oflayıp pufladığın; üstesinden gelip kıvandığın, altında kalıp ezildiğin bir meslek.

Pek çok meslekte, örneğin musluk tamirciliği mesleğinde palavraya yer yoktur. Tamirci 'usta' ise, damlayan musluk damlamaz olur. Musluğun başına çöküp damlaları kesemiyorsan usta filan değilsin demektir.

Örneğin oyunculuk mesleğinde de bu böyle. Adam ya da kadın şu ya da bu nedenle oyuncu olmuştur. Tut ki ün tutkusundan, tut ki bilinçaltının derinliklerinde yatıp duran 'teşhircilik' güdüsünden, tut ki şundan, tut ki bundan. Oyuncu olmuştur ve iddialıdır. Tutar, "Ben iyi komedyenim," der. "İyi öyleyse, çık güldür," derler. Güldürdü güldürdü, güldüremediyse konuşulacak bir şey kalmamıştır: "Demek ki iyi komedyen filan değilsin!"

Peki 'köşe yazarlığı' denen şu tuhaf uğraş palavra kaldırır mı?

İlk bakışta hayır. İyi yazarsan okunursun, orta kararsan yazdıklarına şöyle bir göz atarlar. Kötüysen okunmazsın. Bu kadar yalın.

İh, o kadar yalın değil. Bu meslek, popülizmin, yani 'halk dalkavukluğu'nun tuzaklarına pek açık.

Musluk tamircisinden beklenen, damlayan suyu kesmesidir. Komedyenden beklenen, güldürmesi. Peki köşe yazarından beklenen ne?

Sorunun tek ve kesin bir yanıtı yok.

Kimi okur (bir görüşe göre çoğu okur) yazardan, çok öfkelenildiği birine hünerle küfretmesini, acımasızca alay etmesini, onu 'maf' etmesini; çok beğendiği birini hünerle övmesini; çok önem verdiği bir yargıyı sağlam tanıt ve kanıtlarla ustaca savunmasını; bir toplumsal olayla ilgili olarak kendi tercih ve tahliliyle yazarın yorumunun örtüşmesini bekler. Şöylesi sohbetlere az mı tanık olduk: "İşte ben de tam böyle düşünüyorum. Çok, ama çok güzel bir yazı. Mutlaka sen de oku!" Bu okur, yazardan, 'kendisinin' doğrulanmasını beklemektedir ve bu, ne kadar hünerli, becerili, ustaca yapıldıysa yazar da o kadar kısa yoldan 'usta yazar' sınıfına terfi eder.

Ama kimi okur böylesi yazılardan alabildiğine sıkılır. Ufuk açıcı, derinlikli çözümlemeler yeğler. Kimileri, yeni bilgiler içermeyen köşe yazılarına göz atmaya bile katlanamaz. Kimileri mizah silahına sıkça başvuran, ironik lezzetlere ağırlık tanıyan yazıları 'uçuk' bulup yüz vermez; kimileri ciddi yorumlara 'ahkâm kesme' deyip sırt çevirir.

Aydın Engin

TIRMIK'A

TIRMIK

"Türkiye'de her 'köşe'nin bir adı olması gerekiyor. Ben *Tırmık* koydum. Fena olmadı. Gerçi arada bir 'Tenekeci' ya da 'Tırşucu' filan der gibi 'Tırmıkçı' diye de çağrıldığım oluyor ama gene de yazdıklarına uyuyor gibi geliyor bana... Bir kere kediyi çağırıyor. Ama yumuşacık, bakımlı ve uslu bir ev kedisini değil; çöplüğe de, saray mutfağına da dalarken gözünü kırpmayan, arsız ve kopuk bir sokak kedisini. Yüzü gözü öteki sokak kedilerinden yaralı bereli. Ama öteki sokak kedileri de sıratlarında onun tırmık izlerini taşıyorlar. Yakın çevrem, sık sık herbat bir sokak çocuğu olduğumdan yakınız. Eh, bu bağlamda, *Tırmık* uyuyor... Bir gün sohbet, bir başka gün deneme, birkaç gün üst üste fikra yazmanın, sonra tutup bir yorum döktürmenin, ardından birine kafayı takıp 'polemik'in çatal diline başurmanın, okuyucuyu bilmem ama yazara hem keyif verdiğini, hem de geniş bir özgürlük tanıdığını biliyorum. Okurdan bu bağlamda bir yakını gelmediğine göre sürdürmenin de sakıncası yok..."

Böyle diyor *Aydın Engin*, gazetesindeki *Tırmık* adlı köşesinde büyük keyifle okunan köşe yazılarını tırmıklamaya başlarken. *Tırmık'a Tırmık* adlı bu kitabında bu kez kendi yazdıklarını eleştiriyor, sözün kısası bu kez kendine, kendi *Tırmık*'larına *Tırmık* atıyor.

ISBN 975-07-0146-1

9789750701467

<http://www.can yayinlari.com>